

דעת

אתר לימודי יהדות ורוח
www.daat.ac.il

בית דין צדק

שע"י הרבנות הראשית לירושלים

מתווך התובע שכרו והנתבע טוען שלבסוף לא גמר את העסקה

(מהד' ח אלול)

נושא הדיון

א' תיווך לב' שכירות של אולם, וקבע ששכרו יהיה דמי שכירות חדשית של האולם. טוען א' שב' שכר את האולם בסכום של \$33.000 לחודש, ואת זה הוא תובע מב'. ב' טוען שלבסוף לא שכר את האולם משום שזה למעלה מכוחותיו, והוא השכיר עצמו לבעל האולם להיות מנהל האירועים תמורת שכר של 8.000 ש"ח לחודש. ב' אף קפץ ונשבע על כך בבית הדין בחיי ילדיו, וטוען שאם היה רוצה, היה יכול לכפור בכל ענין התיווך, שהרי אין לא' כל ראייה שהתחייב לו דמי תיווך. א' טוען שלפי מה ששמע ב' כן שכר את האולם, וחווה השכירות נשמר בכספת של בעל האולם, ואף נפתח לאולם חשבון בנק חדש לאחר כניסתו של ב', וב' ובנו נוהגים במקום מנהג בעלי בית, וחותרים על צ'קים לספקים כבעלי בית. ב' משיב שאם א' יראה צ'ק אחד שעליו חתם ב' ביחד עם בעלי האולם ישלם לו את כל התביעה.

א' טוען שיש לו ראיות נסיבתיות שדברי ב' שרק השכיר עצמו לנהל אירועים באולם תמורת 8.000 ש"ח אינם נכונים. א. מדוע הסתירו את הסיכום הזה ממנו כשישבו ביחד בזמן המו"מ? (ב' משיב שכן דברו על אפשרות כזו בנוכחותו). ב. איך יתכן שב' משכיר עצמו לעבודה של רוב שעות היום בעד שכר קטן כל כך? לדעתו, אין זאת אלא כיסוי להסכם חשאי ונסתר של שכירות המקום (ב' משיב שהוא עסוק בחסד של חלוקת מצרכים, ועובד באולם 20 שעות ביום).

נקבע מועד להמשך דיון והבאת ראיות, וב' השיב שיותר לא יופיע בבית הדין, והוא יתבע את א' בבית משפט.

השאלות לדיון

- א. מתווך שפעל ללא שטר וקנין, האם זכאי לשכרו.
- ב. כשהנתבע כופר וטוען שאינו חייב בתיווך, האם חייב להשבע היסת על טענתו.
- ג. כופר הכל שקפץ ונשבע "בחיי ילדיו", האם נפטר מהיסת.
- ד. כופר הכל שיש לו מיגו האם נפטר משבועה.
- ה. כופר הכל שמתחמק מדיון ותשובות לעדויות וראיות נגדו, האם אפשר לחייבו ללא עדות נמורה.

תשובה

א. כתב בהגהות מרדכי קדושין סי' תקמד וז"ל: מעשה בראובן שתבע שמעון תן לי עשרה זהובים שאדבר עליך אל השר והשיב שמעון אמת נדרתי לך אבל לא היה שום קנין, והשיב המורה שחייב ליתן לו, דהו"ל כפועל ואין צריך קנין. ע"כ. הובא בב"י סי' קפה ובסמ"ע שם ס"ק כו ונתה"מ חידושים ס"ק כ. ועי' שו"ת מהרשד"ם חו"מ סי' קמו וסי' קע.

ב. פסק הרמ"א בשו"ע סי' פז סעי' לט עפ"י פסקי מהרא"י סי' של: תבעו בשכר השדכנות וזה כפר ואמר שלא היה שדכן שלו או שאר טענות שבינייהו דינו כבשאר תביעות ממון ונשבעין על כך. ע"כ. אמנם מרדכי ב"ק סי' קעב ושו"ת מהר"ם בר"ב דפוס פראג סי' תצט כתבו בשם רבינו שמחה דגבי שדכנות אם כופר בעה"ב ואמר לשדכן לא שכרתוך מעולם נאמן בעה"ב בלא שבועה דליכא דררא דממונא כלל שמודה השכיר שלא בא ממונו ליד השוכר, וגרע ממנה לי בידך והלה אומר אין לך בידי כלום.

ג. בקפץ ונשבע נחלקו הראשונים בניטין לה א אם חשיב שבועה. לדעת רש"י חשיב שבועה, וכן דעת הרמב"ן שם, ואילו לדעת הר"ח, הובא ברמב"ן וברשב"א ובשאר ראשונים שם, לא חשיב שבועה, והוי כנשבע חוץ לבי"ד, וכן דעת הרשב"א גיטין שם ובשו"ת ח"א סי' תתקסד וסי' אלף קעו. אמנם זה דוקא כשקפץ ונשבע בשם, אבל כשנשבע בחיי ילדיו אין זו שבועה הפוטרת בדיני ממונות, וכן הורה מרן הגר"ש אלישיב שליט"א (ביום י אלול תשס"ו).

ד. בדיון מיגו לאפטורי משבועה נחלקו הראשונים אם אומרים, עי' תוס' ב"מ ג א ורא"ש

שבועות פ"ז סי' ג בשם הר"י מיגאש, וש"ע ורמ"א סי' רצו סעי' א, וסי' צג סעי' א.

ה. בשו"ת הרא"ש כלל קז סי' ו דן על דברי ריבנות שנתעצמו בהם רבי שלמה בן אלבגל ורבי ישראל בן אלחדאד והתחילו הדיינים לדרוש ולחקור כדי לעמוד על אמתת הדבר, ור' ישראל השיב שכבר השיב ואין לו מה להשיבו יותר, והיה נראה להם כי רבי ישראל זה מסתיר דבריו ומשיב תשובות גנובות ורצו לחקור ולדרוש ולהוציא הדבר לאמתו. השיב הרא"ש וז"ל: הנה אני רואה שהדיינים חקרו ודרשו היטב כדי שיברר רבי ישראל תשובותיו, כי היה תימא בעיניהם איך פרעון גדול כזה יעשה במסתרים בקוצר זמן ושאלו בכמה דברים שהיה ראוי שישב רבי ישראל על כל שאלה ושאלה כדי שיתברר הדבר ויצא הדין לאמתו, והוא הסתיר במחשך מעשיו ודבריו ולא רצה להשיב על שאלותיהם פן יתפס בדבריו ויתברר השקר וכו', ואמרינן לאמתו זהו דין מרומה, כשבא לפניו דין מרומה יש לו לדיין לחקור ולדרוש בכל מיני חקירות ודרישות עד שיצא הדין לאמתו וכו', ועל זה ועל כיוצא בזה נאמר אין לו לדיין אלא מה שעניו רואות, וכיון שנראה לדיין שאם היה זה משיב על שאלותיו היה הדבר מתברר ומחמת שלא יתברר הוא כובש דבריו, ויעשה הדיין כאילו השיב ונתברר שקרו ויחייבנו מאומד הדעת, אע"פ שאינו יכול לברר שקרו בביאור ובפירוש, מאחר שהעדר הביאור בא מחמת רמאותו שאינו רוצה להשיב על חקירות ודרישות כדי שיתברר שקרו, אומדנא דמוכח הוא רשאי דיין מומחה לדון באומדנא דמוכח כזה. ע"כ. וכ"פ בשו"ע סי' טו סעי' ג וסעי' ד, אלא שהוסיף שדיין מומחה שדן עפ"י אומדנא צריך שיהיה יחיד בדורו. ועי' שבות יעקב ח"ג סי' קמב, הובא בפת"ש סי' ט ס"ק ט, שגם בזה"ז יש לדיין לדון עפ"י אומדנות אם הוא מומחה בדורו (ועי' פד"ר כרך ט עמ' 349 וכרך ג עמ' 188 וכרך יב עמ' 75 וכרך א עמ' 267 וכרך ד עמ' 175). וכתב בסמ"ע ס"ק ט שלדעת הרמב"ם כשהדין מרומה אם לבו של הדיין נוקפו עליו להסתלק, כי אין האחריות מוטלת על ב"ד, ואין נפ"מ בזה בין תובע לנתבע, אם כי להלכה כתב הסמ"ע שיש להכריע כמו שכתב בשו"ע, כי כן מסתבר.

הרב אברהם דוב לוי, אב"ד

דעת

אתר לימודי יהדות ורוח

www.daat.ac.il